

“Dershanecilik olayını kaldıracamız”ın politik analizi

Dershaneler, Erdoğan-Gülen iktidar mücadelenin arenası mı?

Ünal Özmen

Gülen, Erdoğan için güvenilir bir müttefik değil; onu, gücün peşine takılan, kendisinden sonraki iktidar adayı ile kuracağı yeni ilişkilere odaklanmış bir işadamı olarak görüyor ve diğerleri gibi onu da tehditle çevresinde tutmaya çalışıyor. Her şeye rağmen aralarındaki hukuka binaen Erdoğan “*Kim gücenirse gücensin*”, “*Eğitim öğretime hizmet verecekseniz okullaşın*” gibi Cemaat üzerinde balyoz etkisi yapacak kararını yumuşak ifadelerle doğrudan Gülen’e gönderdi.

Arada bir dershanelerin kapatılmasından söz edip, ardından dershane üreten politikalarına devam etmesi, AKP hükümetinin çok yönlü politik bir hep peşinde olduğunu gösteriyor. Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, “Garabet” olarak adlandırdığı dershanelerin kapatılması gerektiğini ilk olarak Haziran 2008’de dile getirmiş, Mart 2012’de ise bir yurtdışı gezisi sırasında “ya liseye dönecekler ya da kapanacaklar” demişti. 9 Eylül 2012’de konuya tekrar girdi. “*Dershanecilik olayını kaldıracamız. Bundan kim gücenirse gücensin kusura bakmasınlar. Bu benim halkımın, vatandaşımın ortak talebidir. Eğitim öğretime hizmet verecekseniz, okullaşın, okullar kurun.*” dedi. Tarih de verdi “*er geç, 2013-2014’e de biz o sistemle girmiş olacağız*”.

Erdoğan’ın ilk açıklamasında, dershanelerin okula dönüşmesi gibi bir önerisi yoktu. Son iki çıkışında dershanelerin okullaşmasından söz ediyor. Anlıyoruz ki dershanelerin devlet desteği ile oku-

la dönüşmesi, ruhsatlı dershanelerin yüzde 60’ını, dershane yayıncılığının yüzde 80’ini kontrol eden Gülen Cemaatinden gelecek tepkiye karşılık bir ödün, ikna aracı olarak geliştirilmiş. Başbakan, sektörün en büyüğü ve hükümet ortağı Gülen Cemaatini faaliyet alanı üzerinden kontrol etmek isterken iç karışıklığa neden olmayacak bir yönteme başvuruyor. Onlara “*Sizden hizmet alımı yapalım ve sizin sınıflarınızı öğrencilerimizle biz dolduralım. Bedeli neyse biz verelim. Sizi açıkta bırakacak değiliz.*” diyor. Fakat Başbakanın açıklamasının ardından Cemaat çevrelerinin verdiği tepkiye bakılırsa Gülen, dershanelerin kapatılmasından yana değil.² Cemaat, devlet teşvikini umursamıyor, çünkü Cemaat, kitle dershanesi zincirlerinin en büyük müşterisi yoksul halk çocuklarının, okula dönüşen dershanesi yerine halen devam etmekte olduğu okulunu tercih edeceğinin farkında. Dershaneye gitmek zorunda kalmayacak olan öğrencinin, önünde aynı müfredata tabi devlet okulu gibi daha az maliyetli seçenek dururken üste para ödeyeceği bir okulu tercih etmesi düşünülmüyor. Kaldı ki okullaşma, dershane müşterisinin yarısına tekabül eden “mezun”ların ne olacağını da açıklayamıyor. Mezun durumundaki dershane öğrencileri evinde oturup sınav gününü beklemeyeceğine göre mutlaka yeni bir arayışa girecektir. Dershane sektörü, sistemin, bu potansiyel müşteriye ek olarak sürekli talep yarattığını elbette biliyor ve büyük oranda bu nedenden dolayı okullaşmayı, devlet teşvikine rağmen ödün olarak görmüyor.

Gülen ve diğer cemaatler, gerek ilköğretimde gerekse ortaöğretimde kendilerine yönelecek öğrenci talebini karşılayacak özel okullara zaten sahipler. Yeni talep ortaya çıktığında okul açmalarına engel bir durum olmadığı gibi devletten yeterince teşvik de görüyorlar. Kaymakamından cumhurbaşkanına kadar bilumum zevatın ek teşvik gerektirmeyecek ölçüdeki değerli katkısı devam ederken ne ölçüde talep göreceği belli olmayan yerlerde okul açmak hiçbir sermaye grubunun yatırım stratejisine uygun düşmez. Cemaat, okullaşma karşılığı sunulan ayrıcalıkların, kendilerine ait özel okulları kısıklandıracak derecede dincileştirilen devlet okullarından

1 Cumhuriyet, 14 Eylül 2012

2 Bkz. “Dershaneleri kapatmak (1-2), İbrahim Öztürk, Zaman (12-13 Eylül 2012).

kaçan/kaçacak olan laik orta sınıfa hitap etmek üzere kurulan/kurulacak özel okulların işine yarayacağını da hesap etmiş olmalıdır. 4+4+4 olarak kodlanan kesintili eğitim yasasından sonra açılan özel okulların çoğunlukla laik orta sınıftan gelecek öğrencilere hitap etmesi ve hedef kitlenin onların bu beklentisini boşa çıkarmamış olması bu savımızı doğrulamaktadır.³

Peki ama bu tespit Erdoğan'ın *dershaneler kapatılacak* çıkışının "halkçı" olduğu anlamına gelmiyor mu? Politik de olsa dershanelerin kapatılması, eğitim kurumlarını "destek eğitimine" ihtiyaç duymayacak şekilde yapılandırın ve dershaneleri kaldırın diyen sol muhalefet talebine kısmi karşılık oluşturuyor mu? Erdoğan, büyük oranda küçük ve orta ölçekli İslamcı esnafın yöneldiği yatırım alanına neden onların çıkarına ters bir müdahalede bulunuyor? Bu soruların biri basit diğeri oldukça karmaşık iki yanıtı var: Basit olanı popülizm; yüksek öğrenim harçlarının kısmen kaldırılması; seçilebilme yaşının on sekize indirilip er statüsündeki askerlerin de seçime katılması projesiyle birlikte düşündüğümüzde AKP'nin önümüzdeki üç yılda gerçekleşecek olan üç seçimin belirleyici unsuru olarak gençlerin gönlünü kazanmaya çalışıyor.

İkincisi ve karmaşık olanı, ilk zamanlarda pek inandırıcı bulmadığımız Erdoğan-Gülen çekişmesi; Erdoğan, bütün devlet gücünü ele geçirmiş olmasını ve seçimlerdeki başarılarını kendi iradesine bağlıyor. Buna rağmen içeride Cemaatin vesayeti altında ayakta durduğu gibi bir algı var ve böyle bir algı, gücünü pekiştirdikçe onu daha da rahatsız ediyor. Egemenliğinin sorgulanmasına yol açan bu algının oluşmasından Cemaatin rahatsızlık bir yana haz alması onu hepten çileden çıkarıyor. İşte bundan dolayı Erdoğan, Gülen'in zayıf halkasından tutarak ona meydan okuyor; yüzünü topluma dönerek Gülen'e bu memleketin bir imamı var o da benim diyor. Cemaat ise hem ekonomik hem ideolojik olarak kendisini yeniden üreten dershanelerini korumaya çalışıyor.

Basit bir irade meselesi gibi gözükse de bu çekişme, ele geçirilen zenginliğin (Türkiye) bölüşülmesiyle doğrudan ilgili. Çünkü her iki taraf da

biliyor ki Türkiye'de devlet eliyle dağıtılan rant, gücü elinde bulundurana akıyor, onu daha da güçlendiriyor. Bundan dolayı dersane konusu, Erdoğan'ın Gülen'i çekmeye çalıştığı bir oyun alanı. Türkiye'de sermayenin hızla el değiştirmesi, eğitimin gittikçe daha karlı bir yatırım alanına dönüşmesi kaçınılmaz olarak iş çevrelerini alanını koruma ve genişletme mücadelesine itiyor. Eğitimin piyasalaşmasına önemli katkı sunmuş, kitleleri eğitim alanındaki "başarı"ısıyla ikna etmiş, sermayesini çaresiz öğrenciler üzerinden biriktirmiş Gülen, Erdoğan için güvenilir bir müttefik değil; onu, gücün peşine takılan, kendisinden sonraki iktidar adayı ile kuracağı yeni ilişkilere odaklanmış bir işadamı olarak görüyor ve diğerleri gibi onu da tehditle çevresinde tutmaya çalışıyor. Her şeye rağmen aralarındaki hukuka binaen Erdoğan "*Kim gücünirse gücensin*", "*Eğitim öğretime hizmet verince seniz okullaşın*" gibi Cemaat üzerinde balyoz etkisi yapacak kararını yumuşak ifadelerle doğrudan Gülen'e gönderdi.

Cemaat, Erdoğan'ın, MİT Müsteşarı operasyonuna verdiği tepki ve dershaneler üzerinden gönderdiği tepki karşısında sessiz kalmadı: Erdoğan'ın bu yazıya konu olan 9 Eylül günü Genişletilmiş İl Başkanları Toplantısında yaptığı açıklamanın hemen ardından, 14-19 Eylül günlerinde yaptırdığı bir anketle Cemaat, Erdoğan'ın gücünü tartışmaya açtı.⁴ Metropol araştırma şirketinin Türkiye Siyasal Durum Araştırması'nın anket sonucu "AKP seçmeninin yaklaşık üçte birinin hayatlarından memnun olmadıkları, ülkenin kötüye gittiği ve güvenlik-özgürlük yoksunluğu dile getirmekte"ydi. Dahası anket, 2014'te halkoylamasıyla gerçekleşecek cumhurbaşkanlığı seçiminde R. T. Erdoğan ve Abdullah Gül tercihli bir seçimde, halkın yüzde 59.9'unun Gül'ü, ancak yüzde 22.7'sinin Erdoğan'ı tercih edeceği sonucunu veriyordu. Gül aday olmalı diyen AKP'li seçmen oranı yüzde 74.1. Aynı ankette 4+4+4 reformunu (!) onaylamayanların oranı ise yüzde 72.8. Gelişmeleri ucu ucuna eklediğimizde Başbakan Erdoğan'ın, her ne kadar "*Bu benim halkımın, vatandaşımın ortak talebidir*" dese de niyetinin dershaneler sorununu çözmek olmadığı, dershaneleri bir operasyon aracı olarak kullanmak niyetinde olduğu görülüyor.

³ 2012-13 öğretim yılında Ankara Batıkent'te açılan 6 özel okulun tamamı bu kategoridedir.

⁴ Bkz., Taraf, 26 Eylül 2012.